

Другу за важливістю (з огляду на поширеність і місце в юрисдикційній практиці) групу адміністративних проступків, які підвідомчі міліції, становлять правопорушення, що посягають на громадський порядок. У вузькому розумінні (у широкому трактуванні громадський порядок отожднюється із всією системою суспільних відносин) під громадським порядком зазвичай розуміється обумовлена потребами суспільства система відносин, що складаються в громадських місцях у процесі спілкування людей і врегульована правовими та іншими соціальними нормами. Така система має на меті забезпечення спокійного поступу суспільного життя, нормальних умов для праці й відпочинку людей, для діяльності державних органів, а також підприємств, установ та організацій. Таких проступків всього два – дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП) та розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і поява в громадських місцях у нетверезому стані (чч. 1, 2 ст. 178 КУпАП).

Третю групу адміністративних проступків, які підвідомчі міліції, знову ж таки з огляду на їх поширеність, становлять правопорушення, які посягають на встановлений порядок управління. Останній охоплює систему суспільних відносин, які забезпечують нормальну діяльність державних і недержавних організацій, а також чітке дотримання встановлених у цій сфері спеціальних правил.

Висновки. Слід зазначити, що на сьогодні Кодекс України про адміністративні правопорушення як основний правовий акт, у якому сконцентрована домінуюча кількість адміністративно-процесуальних норм, мало відповідає умовам нової адміністративної ідеології, яка започаткована в Концепції адміністративної реформи в Україні, і поступово втрачає своє значення як інструмента забезпечення законності, а отже, потребує ґрунтовного оновлення. Розв'язати проблему його відповідності новим соціально-економічним реаліям має розробка нового кодексу. Отже, важливою постає проблема детального аналізу всіх його положень, зокрема класифікації адміністративних проступків.

Література

1. Остапенко О. І. *Адміністративна деліктологія* / О. І. Остапенко – Л., 1995. – 308 с.
2. *Адміністративна діяльність* : [навч. посіб. / Ковалів М. В., Тиндик Н. П., Кісіль З. Р. та ін.] ; під ред. О. І. Остапенка. – [2-ге вид.]. – Л. : ЛьвДУВС, 2006. – 280 с.
3. *Адміністративна діяльність: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]* / [М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калайнов та ін.]. – К. : Прав. Єдність, 2009. – 432 с.

УДК 342.951:351.822(477)

Р. Сопільник

пошукувач,

ГУМВС України у Львівській області

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У БОРОТЬБІ З ВІДМИВАННЯМ КОШТІВ, ЗДОБУТИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

В статті розглянуто проблемні питання фінансового моніторингу та використання його результатів у боротьбі з відмиванням коштів, здобутих злочинним шляхом.

Ключові слова: легалізація, фінансовий моніторинг, економічні злочини, доходи.

В статье рассмотрены проблемные вопросы фінансового мониторинга и использование его результатов в борьбе с отмыванием доходов, полученных преступным путем.

Ключевые слова: легализация, финансовый мониторинг, экономические преступления, доходы.

The article discussed issues investigation legalization of proceeds from crime.

Key words: legalization, income, organized criminal activity, crimes.

Постановка проблеми. В Україні активно ведеться робота в рамках створення єдиної національної системи боротьби з обігом «брудних» доходів. Державним департаментом фінансового моніторингу при Міністерстві фінансів України підписано угоди про співпрацю з Міністерством внутрішніх справ, Державним комітетом з охорони кордону, Генеральною прокуратурою, Митною службою, Державною податковою адміністрацією і Службою безпеки України.

Закон України «Про внесення змін у деякі закони України з питань попередження, використання банків та інших фінансових установ з метою легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом»,

розширив повноваження банків у боротьбі з відмиванням «брудних» коштів. Враховуючи зазначене, міжнародна Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (РАТР) має наміри скасувати санкції проти України, введені в грудні 2002 р., але поки що Україна залишається в «чорному» списку країн, що ведуть недостатню боротьбу з відмиванням грошей. Тому, на наш погляд, необхідно більш ефективно використовувати позитивний досвід вирішення цієї проблеми іншими державами.

Аналіз подій свідчить, що відповідно до Конвенції Організації Об'єднаних Націй (1988 року) відмивання коштів уперше було кваліфіковано в якості кримінального злочину, що дозволило більш ефективно вести з ним боротьбу. Проте історія відмивання «брудних» коштів досить давня. Так ще в 1612 р. була надана амністія відносно доходів, отриманих злочинним шляхом. Англія запропонувала піратам, які залишили свій промисел, повну амністію і право зберегти свої доходи. Зазначена міра у вигляді амністії більш ніж за три з половиною століття мала свій розвиток, її активно добиваються сьогодні наркобарони деяких держав. Надаються такі пропозиції і в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Як бачимо, незважаючи на наявність історичних прецедентів практики відмивання коштів, використання фінансових сховищ і застосування законів про конфіскацію майна, а також амністій відносно «брудних» коштів тільки нещодавно було визнано, що дії, пов'язані з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, є злочином. Та і поняття «відмивання» грошей з'явилося зовсім недавно. Однак можна стверджувати, що з того часу, як виникла необхідність з політичних, комерційних та юридичних причин у приховуванні характеру походження або існування фінансових потоків, здійснюються певні дії з відмивання грошей. Раніше правоохоронними органами основна увага традиційно приділялась корисним злочинам, які були основою пов'язаних з ними правопорушень. Покаранням за такі злочини була конфіскація майна, у тій мірі, в якій вона застосовувалась до злочинів, спрямованих на отримання протиправної економічної вигоди (незаконного доходу).

Нині становище радикально змінилось. Сучасна тенденція, яка виникла у 1986 р. у США та поступово охопила весь світ заключається в тому, щоб визнати такими, що підпадають під кримінальну відповідальність саме дії з відмивання грошей цілком незалежно від основного злочину, розглядати їх у якості підстави для конфіскації майна. У деяких державах, що обрали зазначений шлях, за відмивання доходів від злочинної діяльності може назначатись на багато суворіше покарання, ніж за той злочин, що лежить в його основі.

Проблема висвітлення поняття, змісту, вибору засобів боротьби з легалізацією коштів, отриманих злочинним шляхом, або його алегоричного аналогу як відмивання «брудних» грошей, привернуло увагу значного кола фахівців провідних галузей науки та практики, а також стало предметом дискусій у вітчизняній та зарубіжній літературі. Особливого розвитку дослідження набули у зв'язку з принциповою позицією РАТР щодо введення економічних санкцій до деяких країн світу, в тому числі України, у разі не здійснення ними конкретних кроків щодо протидії відмиванню «брудних» коштів.

Узагальнюючи існуючі точки зору та аналізуючи зміст викладених авторами поглядів, а також звертаючи увагу до існуючого закордонного досвіду розвитку наукового мислення у вирішенні цих проблем, їх можна класифікувати за переліком питань, які ними піднімались. По-перше, велику наукову полеміку викликали питання щодо походження, сутності та змісту цього поняття. Такі автори, як С. Багаудінова, О. Белявська, Є. Іванов, Н. Дементьєв, А. Корчагін, М. Кузнєцов, Г. Матусовський, В. Панов, В. Попович, І. Туркевич та інші розглядали цю проблему під кримінологічним та кримінально-правовим кутом зору, що дало можливість визначитися з предметом, об'єктом цієї протиправної дії, окреслити межі кримінально-правового впливу на зазначену сферу. По-друге, найбільше поширення, за своїм змістом отримали роботи, які присвячені висвітленню характеристики джерел незаконного походження коштів та способів їх відмивання. Результати досліджень, які здійснили В. Алексєєв, О. Бандурка, Б. Болотський, І. Дашин, Е. Дідоренко, О. Кальман, Я. Кондратьєв, В. Литвиненко, В. Лунєєв, М. Панов, В. Попович, М. Селіванов, Є. Стрельцов, В. Сташис, В. Тацій, О. Турчинов та М. Хрупа дали можливість підготувати підґрунтя для визначення найбільш дієвих напрямів протидії цьому явищу По-третє, багато авторів, наприклад П. Біленчук, М. Корнієнко, Ю. Козлов, Н. Кузнєцова, І. Пономарьов, Т. Вусатий, А. Савченко та інші у наукових статтях, інших невеликих, але змістових наукових працях полемізували на предмет можливості застосування у вітчизняних умовах запропонованих РАТР Сорока рекомендацій, що сприяло можливості на державному рівні внести більш дієві, науково обґрунтовані пропозиції щодо забезпечення національної та економічної безпеки України.

Проте необхідно зазначити, що схеми, структура та технологічні аспекти легалізації коштів незаконного походження в наукових працях українських авторів розроблені недостатньо. Водночас, механізми дії створеної нормативної бази та функціонування інституцій щодо протидії легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, необхідно вдосконалювати з використанням як світового, так і вітчизняного досвіду.

Вивчення наукових праць із зазначеної проблематики показало, що ніхто із дослідників не заперечує того, що термін «відмивання» характеризує дії відносно того, що готівка, одержана злочинним шляхом, досить часто переходить від правоохоронних органів далеко від місця, де було вчинено основний злочин. Однак, якщо грошовим коштам надається видимість законного походження в тих країнах, де у відношенні

засобів із незаконних джерел застосовуються санкції, тоді і лише тоді можна говорити, що вони є дійсно відмитими, тому що вони мають замаскований характер.

Мета статті – розглянути використання фінансового моніторингу у боротьбі з відмиванням коштів, здобутих злочинним шляхом.

Виклад основного матеріалу. Як показало вивчення кримінальних справ за фактами відмивання «брудних» коштів, які розслідувались і розслідуються в Україні, грошові кошти, що отримані в результаті злочинної діяльності, досить часто переводяться за кордон, а потім неодноразово проводяться через міжнародну систему платежів, щоб ускладнити скрізну аудиторську перевірку. Не дивлячись на безліч маскувань, на даному етапі процесу використовується проста структура, що лежить в основі всіх міжнародних операцій з відмивання грошей. Особи, які бажають відмити гроші, звертаються до послуг однієї із численних правових систем, які забезпечують можливість реєстрації підприємства в офшорних зонах. Після того, як в офшорній зоні створюється корпорація, там розміщується банківський депозит. Володар компанії захищений законами про корпоративну таємницю. Таким чином, між правоохоронними органами і особою, яка відмиває гроші, створюється один бар'єр банківської таємниці, другий бар'єр корпоративної таємниці та, можливо, додатковий – забезпечений правом адвоката не розголошувати інформацію, отриману від клієнта, якщо для управління компанією в країні, якою гарантується корпоративна таємниця, призначається адвокат. Крім того, більшістю схем відмивання коштів передбачається четвертий бар'єр захисту в результаті створення офшорної компанії на умовах довіри власності, яка зазвичай захищена законом про комерційну таємницю.

Вивчення ситуації безпосередньо в Україні показало, що підприємства, які працюють у вільних економічних зонах (ВЕЗ) та на територіях пріоритетного розвитку, крім відмивання коштів, ухиляються від сплати податків. У минулому році на кожному четвертому підприємстві були викриті порушення податкового законодавства, а до державного бюджету донараховано 27 млн грн. [1].

Тому, на нашу думку, доцільно з метою усунення недоліків якнайшвидше розглянути законопроект про посилення умов надання податкових пільг у ВЕЗ та відмінити пільги для товарів, що виробляються у них шляхом зборки з імпортних комплектуючих, що підтверджує доцільність змін у законах, які регламентують діяльність ВЕЗ в Донецькій області, ВЕЗ «Яворів», «Славутич», «Миколаїв», «Рені», «Закарпаття», «Порт Крим» та «Портофранко» [2].

Значним поштовхом боротьби з відмиванням «брудних» коштів світового масштабу стала подія, яка була пов'язана з Банком міжнародного кредиту і комерції в 1991 р., коли була викрита найбільша схема відмивання коштів і конфісковано понад 12 млрд дол., що викликало хвилю потрясінь на фінансових ринках і серед органів надзору, втягнутих в скандал країн, а також примусило їх уряди посилити заходи регулювання, щоб попередити використання фінансових ринків з метою відмивання коштів. Через шість років після цих подій у результаті банкрутства банку «Юропієнуніон банк», розташованого в Антигуа, було викрито ще один факт відмивання грошей із застосуванням нових масштабних технологій. Зазначений банк був заснований двома громадянами Росії і використовувався для відмивання незаконних доходів російської організованої злочинності. Здійсненню незаконних операцій у зазначеному банку сприяла його «віртуальність», при якій здійснювались операції за ліцензією, виданою урядом Антигуа, комп'ютерний сервер знаходився у Вашингтоні, а особа, яка забезпечувала функціонування як банку, так і комп'ютерного серверу, знаходилася у Канаді. Тому і винила проблема у розслідуванні злочину щодо встановлення місця вчинення злочину, того хто його вчинив та того хто буде розслідувати і нести відповідальність [3].

Сам процес відмивання коштів зачіпає досить важливі питання, пов'язанні із стягненням податків. До того часу, доки гроші будуть наживатись незаконними способами, злочинці будуть намагатися приховати їх від ретельної перевірки податковою службою. Після завершення відмивання грошей необхідності в цьому не буде. Хоча при ухиленні від сплати податків і при відмиванні коштів використовуються декілька однакових методів і хоч ці процеси будуть взаємодоповнюючими, важливо розуміти, що за своїми діями це зовсім різні процеси. В цілому при ухиленні від сплати податків або приховується саме існування законно отриманого доходу, або маскується його характер шляхом його оформлення таким чином, щоб він потрапив у неоподатковувану категорію. У зазначених випадках законний дохід перетворюється в незаконний, а при відмиванні грошей здійснюється зворотнo – незаконно отриманому доходу надається видимість законного доходу. Крім того, ухилення від сплати податків і відмивання грошей зовсім по-різному відображається на фінансовому становищі країни. Так, доходи легітимного підприємства можна поділити на дві категорії. Частина валового доходу витрачається на покриття витрат, включаючи заробітну плату, вартість матеріалів та сплату процентів по кредитах. Частина залишається у вигляді прибутку, яка, у свою чергу, може бути або реінвестована, або розподілена між співвласниками, які можуть її витратити або зберегти.

Діяльність, пов'язана з незаконною торгівлею товарами і послугами, має інші результати. Податковою службою України перевірено супермаркети, які торгують побутовою технікою, і виявлено цікаву тенденцію. Практично всі продавці імпоротної техніки використовують однакові схеми ухилення від податків. Товар, який

ввозить в Україну фірма-імпортер, декларується за мінімальною ціною, а супермаркет продає її за реальною ринковою ціною. Весь прибуток отримує фірма-одноденка, що виступає посередником обладнання і вчасно зникає з поля зору контролюючих органів. Для оперативного виявлення подібних схем податковий аудит розробив нову методику перевірок, елементами якої стали вже відомі підприємцям не прямі методи.

Як і у випадку з легітимним підприємством, частина валового доходу від незаконної діяльності йде на покриття експлуатаційних видатків, а частина залишається у вигляді прибутку, яка може бути частково реінвестована і частково розподілена серед власників. Однак існує подальший розподіл незалежно від того, чи використовуються доходи на покриття розходів або на заохочення власників. Частина їх залишається у незаконному секторі, а частина може бути спрямована до законного сектору. Частина засобів, які потрапляють до законної економіки, може бути використана для розрахунків із незаконними постачальниками, а частина може бути використана для розрахунків з законними постачальниками; і частина може перетворитися, на перший погляд, у законну власність засновників підприємства, які, у свою чергу, можуть реінвестувати її в законний бізнес та незаконний бізнес, витратити її або зберегти шляхом придбання законних активів. Те, в який спосіб фактично здійснюється відмивання коштів, залежить від планів розпорядження грошовими засобами.

Водночас залишається безперечний факт. Уся та частина злочинних доходів, яка потрапляє до законної економіки, потенційно викликає увагу податкової служби. Злочинці, як і будь-які інші підприємці, безперечно, хотіли б полегшити своє податкове навантаження, але воно в тій чи іншій мірі повинно відбутися. Особи, які ухиляються від сплати податків, занижують суму доходів своїх законних підприємств, що дозволяє їм сплачувати менший, ніж за законом податок. Водночас злочинці завищують суму доходів будь-яких законних підприємств, що використовуються ними для «прикриття», і тому суми сплачуваних ними податків перевищують суми, які в звичайних умовах повинні були сплачувати незаконно зареєстровані підставні фірми.

Усе це свідчить про те, що фінансовий стан держави покращиться, якщо законні компанії, які ухиляються від сплати податків на законно отримані доходи, стануть займатися явно злочинною діяльністю, з якої виплачуються в якійсь мірі податки. Очевидно, що злочинці хоч і будуть сплачувати деякі податки з відмітої долі своїх незаконних доходів, у цілому вони будуть приховувати від оподаткування левову долю загальних доходів.

Світова практика боротьби з відмиванням «брудних» коштів свідчить про те, що правоохоронні органи більшості держав діють особливо жорстко, коли процес відмивання грошей набуває міжнародного характеру. Аналіз викритих злочинів дозволив виділити три способи відмивання «брудних» коштів, які є логічними, але значно відрізняються.

Перший спосіб складається у вивозі фінансових засобів із країни, їх походження. Для цього злочинці діють або в обхід, або через офіційну банківську систему. Найбільш поширеними методами є відправка за кордон крупних сум готівкою. Зазвичай при цьому використовуються діаманти, золото, цінні папери, марки та інші предмети антикваріату, критерієм яких є висока їх вартість при незначному об'ємі, щоб фізична особа могла легко перевезти їх через кордон, а потім безперешкодно конвертувати в готівку за місцем призначення. Прикладом може бути затримання німецькими митниками американського актора Дона Джонсона, який із Швейцарії до Німеччини перевозив у валізі 8 млрд дол. (частково готівкою, але в основному в чеках і цінних паперах). Представники німецької влади разом з американською податковою службою проводять відповідну перевірку.

Ще одним є перевід коштів за допомогою міжнародної банківської системи, що потребує вжиття додаткових заходів запобігання. Будь-який крупний вклад готівкою потенційно викликає до себе увагу. Крім того, в деяких країнах крупні вклади готівкою повинні проходити обов'язкову додаткову перевірку щодо походження. Наприклад, у США діє система автоматичного надання звітності про суми, що перевищують певний рівень, застосовується система повідомлень про підозрілі операції.

На відміну від ситуації, що існувала понад десять років тому, громадськість приділяє значну увагу випадкам, коли банки приймають від невідомих країн величезні суми готівкових грошей, а потім здійснюють їх електронний переказ за кордон або конвертують у документи на пред'явника. Тому під впливом громадськості цей спосіб, очевидно, буде використовуватись якнайменше. Для того, щоб в сучасних умовах успішно відмивати кошти, злочинці намагаються працювати через підставну компанію, яка може достовірно обґрунтувати обсяг своїх вкладів і також достовірно обґрунтувати мету переказу коштів за кордон. Все це необхідно здійснити для третього завершального етапу відмивання коштів.

Як показала практика, другий етап найбільш вразливий для злочинців. Однак правоохоронні органи вважають, що як тільки гроші потрапляють до банківської системи, боротьба вже програна. Тому нормотворча діяльність майже всіх країн спрямована, перш за все, на створення механізмів перевірки банківської системи. Однак необхідно враховувати ту обставину, що кошти, які знаходяться у вітчизняній банківській системі не є коштами, які надійшли всередину міжнародної банківської системи. Необхідно також враховувати певну відмінність типів підставних фірм, необхідних для проведення конвертації коштів та переведення їх до міжнародної банківської системи. Непоганим прикриттям для акумулювання коштів у вітчизняній банківській системі є фірми, які реалізують товари та послуги за готівку.

Для відмивання коштів використовуються підпільні конвертаційні центри. Так, у березні 2003 р. правоохоронними органами було викрито конвертаційний центр у місті Одесі на розі вулиць Дерibasівської і Ришельєвської, в якому було відмито понад 80 млн грн та конвертаційний центр по вул. Кузнечній, де було відмито 44 тис. грн. Таких центрів щорічно викривається декілька сотень.

Ще кращим прикриттям відправки коштів за кордон є фірми, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Зазначена обставина має бути основною у визначенні каналів переміщення «брудних» коштів за кордон.

Після проходження грошових засобів через міжнародну фінансову систему прослідкувати їх походження стає надзвичайно складно, а інколи і неможливо. Потім злочинці повертають їх у свою країну та використовують з метою прямих витрат або в якості капіталу. На етапі повернення коштів додому застосовується низка методів за допомогою дебетової або кредитової карточки, виданої в офшорному банку; видатки за місцем проживання покриваються через офшорний банк або офшорну компанію; використання кореспондентського рахунку іноземного банку; отримання вигравів у казино; шахрайських дій з нерухомістю (продаж нерухомості підставному інвестору); отримання доходу в офшорній зоні за неіснуючі послуги через підставну особу.

Найбільш оптимальним варіантом із зазначених є повернення грошових засобів у вигляді інвестиції, так званої «ссуди» на підприємницьку діяльність.

У межах такої ссуди гроші, що знаходяться на рахунку офшорної компанії, володарем якої є утримувач ссуди, надається нею тій фірмі, що зареєстрована в країні його проживання. В даному випадку гроші не тільки повертаються додому без будь-якого податку, але їх можна використовувати для того, щоб зменшити податок на законний дохід. Після отримання ссуди бенефіціар має право виплачувати її з процентами самому собі.

Головним правилом успішного відмивання коштів завжди було і буде максимально можливе приближення до законних обороток. Тому використання конкретних прийомів є одним із варіантів методів, які зазвичай застосовуються у сфері законного бізнесу. Міжнародна практика свідчить, що в руках злочинців розрахунки за трансфертними цінами між філіями транснаціональних корпорацій перетворюється у рахунки-фактури, оборотки з нерухомістю між філіями – у шахрайство із зворотними обладками з нерухомістю, компенсаційний кредит – у шахрайське самокредитування тощо. Зовнішньо відрізнити законний варіант від незаконного майже неможливо. Різниця проявляється тільки в тому випадку, якщо те або інше протиправне діяння стає об'єктом особливої уваги компетентних фінансових та правоохоронних органів, які розпочинають фінансове розслідування. Доцільно враховувати те, якщо в минулому в результаті затримання злочинної групи можна було також встановити механізм відмивання грошей, то зараз перед правоохоронними органами стоять дві різні задачі, для вирішення яких вимагається застосування двох абсолютно різних методологій. Боротьба з транснаціональною злочинністю потребує покращання обміну інформацією відносно конкретних правопорушників і розширення можливостей для проведення скоординованих транснаціональних розслідувань з метою притягнення винних до кримінальної відповідальності. Все це залишається у сфері кримінального права. Для боротьби з відмивання грошей необхідно застосовувати заходи, які будуть ставити бар'єр не окремій банківській установі чи підприємству, а сталим системам банківської і фінансової практики, що мають свою кредитну історію та знаходяться під захистом впливових ділових та політичних кіл.

Очевидно, що в країні необхідно застосувати заходи з урахуванням розмірів відмивання «брудних» коштів, як прямої загрози самому суверенітету держави. Такі підходи застосовувалися значною кількістю країн, що стали на ринковий шлях розвитку.

Також обставиною, що не сприяє боротьбі з економічною злочинністю, можна визнати те, що раніше можна було відносно легко розмежувати законні та незаконні аспекти економічної діяльності, так як вони існували в різному соціальному і економічному просторі, то нині це вже не так. Підпільна діяльність – або явно злочинна, або просто «неформальна», на багатьох рівнях переплітається з формальною реальністю.

Ще однією обставиною, що ускладнює зазначену проблему, є на перший погляд дрібна статистична формальність, яка, однак, зачіпає суть сучасних процесів розвитку економіки і безпосередньо впливає на проблему контролю потоків незаконних грошових засобів.

По мірі економічного росту і ступеня розвитку країн у складі валового національного продукту буде проходити переміщення від виробництва матеріальних товарів до надання послуг, які важко зафіксувати, у тому числі віртуальних, що відкриває нові можливості для відмивання коштів, здобутих злочинним шляхом.

Кращим прикриттям для відмивання коштів є комерційне підприємство, яке займається законною роздрібною торгівлею, особливо якщо воно дозволяє регулярно отримувати значні суми готівкою. Чим вищий зміст реалізованих послуг, тим більша можливість того, що за законною роздрібною торгівлею приховуються доходи, отримані злочинним шляхом. У випадку надання послуг заплутати «грошовий слід» значно простіше, тому що у сфері обслуговування рідко коли можна встановити такий же чіткий взаємозв'язок між матеріальними затратами та ринковою вартістю послуг, як це можна встановити у сфері матеріального виробництва.

Податковим органам відомо, що вилучати частину доходів і занижувати їх набагато простіше у сфері послуг, ніж у галузях, які виробляють товари. Не менш просто зробити і зворотне, тобто до законно отриманого доходу додати незаконні надходження та представити їх як законні. При цьому склалась закономірність відносно того, що при рівності всіх інших умов, чим вища доля послуг по відношенню до

виробництва матеріальних товарів у ВВП країни, тим більший потенціал можливого використання фірм, що займаються законною підприємницькою діяльністю для відмивання грошей.

Із зазначеного можна зробити висновок, що є ускладнюючою обставиною при організації боротьби з відмиванням грошей. Так, є поширеною думка про те, що кримінальний сектор працює, головним чином, з готівкою, а законний сектор користується як готівкою, так і іншими фінансовими інструментами.

Для оцінки розмірів і темпів росту тіньової економіки часто використовуються зміни у співвідношенні задіяних готівкових засобів і банківських розрахунків. Однак це досить спрощена схема, яка у розвинутих країнах давно застаріла. Якщо завдання полягає в тому, щоб приховати надходження грошей, отриманих злочинним шляхом, або криміналізувати законний дохід після його отримання шляхом його зменшення або приховування, роботі з готівкою можна протиставити зовсім небагато альтернатив. Проте, якщо завдання полягає в тому, щоб приховати характер надходження грошей, отриманих злочинним шляхом, більш важливим є забезпечення не анонімності, а постійного алібі за рахунок відповідної підставної компанії, особливо в галузі різних послуг. У даному випадку не виключаються можливості використання чеків або кредитних карток для проведення оборотів у роздрібній торгівлі контрабандними товарами та послугами.

Висновки. Змішування законних і незаконних видів діяльності, різних рівнів і видів злочинної діяльності поряд з відповідними труднощами, а також проведення розрізнення між звичайними фінансовими операціями та відмиванням грошей, а також між малозначними і резонансними злочинами мають два серйозних наслідки для боротьби з відмиванням грошей.

По-перше, ставиться під сумнів ефективність можливого використання моделей штучного інтелекту і аналогічних інструментів, які повинні полегшити обробку значного обсягу фінансових даних. Застосування таких моделей звичайно не може передбачити усі протиправні варіанти використання способів і методів, які самі по собі є цілком законні, однак використовуються для приховування грошових засобів, отриманих незаконним шляхом, але буде доцільним при підвищенні ефективності роботи правоохоронних органів у сфері зазначеної діяльності. Є питання щодо необхідності встановлення більш жорстких вимог відносно загальної звітності в державі щодо фінансових потоків. Усе це є наслідком спроб покращення моніторингу грошових потоків уже після виявлення злочинів за допомогою традиційних методів розслідування, але і зазначене буде залежати від конкретних інституційних умов, які існують в тій чи іншій країні.

Тому необхідно витратити значні суми бюджетних коштів не на фінансування застарілих методів правоохоронної діяльності, а на фінансування моделей штучного інтелекту, які б базувались на накопичуванні значного обсягу неопрацьованої інформації із застосуванням сучасного обладнання та нетрадиційних методів моніторингу.

Доцільність зазначених заходів підтверджує і обставина розмивання кордонів між законними і незаконними видами економічної діяльності, поряд з процесом організаційного впровадження протиправних компонентів до законної діяльності, що не тільки серйозно ускладнює відслідковування і виявлення випадків відмивання грошей, отриманих злочинним шляхом, але й викликає підвищення витрат на такі заходи.

Одним із факторів, що позитивно впливатиме на боротьбу з відмиванням «брудних» коштів, повинно стати прийняття розробленого урядом Закону «Про внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність», яким законодавчо врегульовано питання про надання інформації банками щодо порушників законодавчо встановлених термінів розрахунків за зовнішньоекономічними операціями ДПА України і Мінекономіки та з питань європейської інтеграції, а також спрощення доступу податкових органів до банківської таємниці під час проведення контрольно-перевірочної роботи .

Література

1. Васильева Е. По следам свободных зон: о результатах налогового аудита предприятий работающих в СЭЗ и ТПР / Васильева Е. // *Власть и политика*. – 2003. – № 10.
2. *Способы финансового расследования. Методични рекомендації податковим органам Східної Європи. Міністерство фінансів США 2001 р.* – 386 с.
3. *Косвенные методы: от торговой точки до машиностроительного завода // Власть и политика – 2003. – № 10.*
4. Головка О. Проект Програми діяльності уряду буде подано до парламенту наступного понеділка / Головка О. // *Урядовий кур'єр*. – 2003. – № 47.